

ЖАҢАНДАНУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ МЕДИАКЕҢІСТІГІ: ЖАСТАР СЛЕНГІНІҢ СЕМАНТИКАЛЫҚ-ПРАГМАТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

БЕКНИЯЗОВА Д.Д.*, КАРАГУЛОВА Б.С., АБДИРОВА Ш.Г.

*Бекниязова Динара Достановна - Докторант, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе қ., Қазақстан

E-mail: dbekniyazova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0009-0008-7992-4850>

Карагулова Балгенже Сагидуллаевна - Филология ғылымдарының кандидаты, профессор, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе қ., Қазақстан

E-mail: bkaragulova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0003-0545-977X>

Абдилова Шолпан Гайдаровна - PhD, аға оқытушы, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе қ., Қазақстан

E-mail: Sh.abdirova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0002-2786-3362>

Андатпа. Бұл мақала жаһандану дәуірінде медиакеңістікте кеңінен қолданыста жүрген сленгтік бірліктердің бағалаушылық қызметін зерттеуге арналған. Мақалада қазіргі медиакеңістіктегі тілдің даму динамикасына ықпал ететін сленгтердің эмоционалды-экспрессивті, прагматикалық және бағалаушылық, дискурстық қырлары, адресант пен адресат арасындағы қатынасты реттеудегі рөлі талданады. Мақаланың мақсаты - жаһандану дәуірінде медиакеңістіктегі сленгтердің бағалаушылық қызметін айқындау. Бұл мақсатқа жету үшін келесідей міндеттер қойылды: 1) медиакеңістіктегі түрлі платформалардан (WhatsApp, Telegram, Instagram, Facebook, қазіргі қазақ кинолары) сленгтер жинақтау; 2) қазіргі жастардың сленгтерді қаншалықты жиі пайдаланатынын, қолдану мақсатын, сленгтердің жастар танымындағы бағалаушылық сипатын анықтау үшін онлайн форматта (Google form) сауалнама алу; 3) сленгтердің ассоциациялық кеңістігін құру; 4) жастар танымындағы сленгтердің бағалаушылық сипатын талдау; Зерттеу нәтижесінде сленгтердің тек тілдік құбылыс қана емес, әлеуметтік бағалау мен топтық бірегейлікті қалыптастыратын маңызды дискурстық құрал екендігі анықталды. Сауалнама қорытындысы қазіргі жастардың 83% күнделікті тұрмыста сленгтерді белсенді қолданатынын көрсетті. Сонымен қатар нәтижеге сәйкес сленгтердің ассоциациялық кеңістігі анықталып, сол бағыт бойынша бірнеше түрге жіктелді. Мақаладан алынған қорытындылар қазіргі қазақ медиа тілінің даму үдерістерін сипаттауға және бағалаушылық семантика мәселелерін тереңдетіп зерделеуге мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: жаһандану, сленг, бағалаушылық қызмет, әлеуметтік желі, лексикалық бірліктер, медиакеңістік.

Кіріспе

Ғылым мен технологияның қарыштап дамыған дәуірінде ғаламтор тек жастардың ғана емес, бүкіл әлем халқы өмірінің ажырамас бөлігіне айналды. Қазіргі уақытта кез келген адам қарым-қатынас жасау үшін WhatsApp, Instagram, Facebook, Telegram сияқты түрлі әлеуметтік желілерді қолданады. Сондықтан ұялы телефондар мен өзге де гаджеттерге тәуелділіктің артуы әлем бойынша алаңдаушылық туындатып отыр. Жаһандық желі адамның когнитивтік қызметін де, қазіргі қазақ тілінің даму үдерісіне де тікелей ықпал етеді. Кейбір тіл мамандары ғаламтор бірліктерін шетел тілдерінен енген неологизмдер деп сипаттаса, зерттеушілердің басым бөлігі мұндай үрдісті тілге кері ықпалын тигізетін құбылыс ретінде бағалайды. Бұл әлеуметтік желілерде қазақ тілін әдейі бұрмалау, қысқарту немесе оған шетелдік морфемаларды жапсырудың сәнге айналуымен түсіндіріледі. Оның онлайн-платформалар пайдаланушылары арасында кең таралуына қарамастан, аталған құбылыс тіл мәдениетінің және әдеби тіл нормаларының қалыптасуына кері әсер етуі мүмкін деген пікір ғылыми ортада өзекті мәселеге айналып отыр. Дегенмен біз бұл тілдік бірліктердің жастар арасында белсенді қолданылатынын жоққа шығара алмаймыз. Себебі жаһандану дәуірінде барлық жаңа тілдік бірліктер ғаламтор кеңістігі арқылы еніп, біздің күнделікті тұрмыста, әсіресе жастар арасында, қазіргі медиакеңістікте белсенді қолданыста жүр. Осы аяда сленг сөздер қарым-қатынас құралы ғана болып табылмайды, сонымен

бірге бағалаушылық қызмет атқаратын тілдің маңызды бірлігі ретінде көрініс табады. Аталған сөздер сөйлеушінің эмоциялық қатынасын, субъективті бағасын және әлеуметтік ұстанымын білдіруде ерекше қызмет атқарады.

Осыған орай сленгтік бірліктердің бағалаушылық қызметін анықтау қазіргі таңда негізгі мәселе, өйткені бұл құбылыс тілдің даму үдерісін, оның ішінде жастар тіліндегі қолданыстарды, медиакеңістіктегі мәтіндер арқылы талдауға мүмкіндік береді.

Зерттеушілердің тарапынан тілдік бірліктерді бағалаушылық сипатта қарастыру дискурс түрлері арқылы да зерттеу жүзеге асырылуда. Мысалы, Б.С.Кокебаева, Г.Б.Кожаметова, М.З.Жанибековтер «Қазақ тіліндегі туристік жарнама мәтіндеріндегі бағалаушы бірліктердің лингвомәдени семантикасы» еңбегінде туристік жарнама мәтіндеріндегі бағалаушы бірліктердің ұлттық мәдени мазмұнды репрезентациялап, олардың қабылдаушыға әсер ету стратегиясын зерделеген [1].

Сол сияқты жастар тіліндегі қолданыста жүрген сленгтер, олардың шығу тегі, жаргон мен аргосекілді бейресми тілдік бірліктермен байланысы, олардың цифрлық кеңістіктегі ролі де кеңінен талданып жүр [2].

Тіл біліміндегі соңғы зерттеулерде сленгтер морфологиялық, семантикалық, прагматикалық, дискурстық қырынан зерттеліп, оның қоғаммен бірге дамып, үнемі өзгерістерге ұшырайтындығы дәлелденіп жүр [3].

Сонымен бірге қазақстандық ғалымдар сленгтердің шығу тегі мен пайда болу жолдарын анықтап, оларды тақырыптық топтарға бөліп, қолдану аясына кешенді талдау жасайды [4]. Ал осы зерттеу сленг сөздердің бағалаушылық сипаты мен экспрессивті әлеуетін анықтау негізделеді.

Зерттеу материалдары мен әдістері

Зерттеу барысында өзара сабақтас екі тәжірибе жүргізілді. Тәжірибе барысында жастар тарапынан сленг сөздердің қолданылу жиілігі мен мақсатын анықтау үшін сауалнама алынды. Мақаланы даярлау барысында келесі әдістер қолданылды. Мақаланың кіріспе, талдау, нәтижелер бөлімінде теориялық, практикалық деректерді сұрыптау мақсатында сипаттау, салыстыру, салғастыру әдістері қолданылса, ал сленгтердің мағынасын ашу, бағалаушылық сипатын анықтау, эмоциялық және прагматикалық қызметін анықтау ассоциативтік тәжірибе, эмпирикалық әдіс, контент талдау, сауалнама, дискурс талдау әдістері арқылы жүргізілді, сленг сөздердің мағынасы лексикографиялық әдіс арқылы танылды.

Нәтижелер және оларды талқылау

Сленгтік бірліктердің ғылыми тұрғыдан зерттелу тарихы ағылшын ғалымдарымен байланысты. Зерттеу еңбектеріне сүйенсек, сленгтік бірліктер XVIII ғасырда ғылыми айналымға еніп, 1850 жылда сленг жергілікті лексикалық бірлік ретінде зерттелген. E.Partidge, J.C.Greenouge, G.L.Kittredge [5], O.Jespersen [6] сынды зерттеушілер сленгті жаргон, аргосөздерінің синонимі қатарында қарастырады.

Ағылшын ғалымдарының тарапынан сленг бірліктерінің зерттелуі XVIII ғасырда басталғанымен, осы уақытқа дейін сленг мәселесі маңыздылығын жоғалтқан жоқ. Бұған сленгтердің әр қырынан зерттелуін негіздеуге болады. З.Х.Утешова мен М.Ж.Реймованың еңбектерінде қазіргі ағылшын тілінде сленгтер үздіксіз дамып отыратын кеңістікке ие бірлік ретінде танылады. Бірнеше жылдар бұрын шектеулі ортаға тән бірліктер ретінде жұмсалып, оппозицияның тілі деп есептелген сленгтер уақыт өте келе жастар қолданысында, цифрлық кеңістікте қарым-қатынаста сұранысқа ие негізгі бірлік қатарына ауысты. Сленгтік бірліктердің дамуынан қоғамдағы өзгерістер анық байқалады [3].

Соңғы кездері жастар қолданысындағы сленгтер қазақ тіл білімінде де бірқатар ғалымдар тарапынан жан-жақты қарастырыла бастады. Мысалы, Б.С.Карагулова, Ш.Г.Абдирова, Д.Д.Бекниязова қазіргі жастар қолданысындағы тілдік бірліктердің пайда болуына әсер етуші

факторларды анықтаған, жастардың сленгтерді қолдану мақсатын эксперименттік тәжірибелер арқылы анықтап, әлеуметтік желілердегі сленгтердің дамуына талдау жасап, мағыналық түрлерін ажыратқан [4]. Ғылыми мақалада сілтеме берілген шетелдік ғалымдар сленг, жаргон, аргосинонимдер ретінде таныса, «Қазіргі қазақ тілінің әлеуметтік стратификациясы жүйесіндегі жастар тілі (сленг)» мақаласында авторлар тарапынан сленг, аргос, жаргонның ұқсастықтары мен өзгешелігі жіті талданған [4, 177]. Кейбір ғалымдар сленгтерді кәсіби термин ретінде көрсетіп, олардың пайда болуының екі жолын анықтайды: 1) компьютерлік технологиялардың дамуы, 2) заманауи музыкалық мәдениет [7, 186]. Сонымен қатар А.А.Макулбаева, Д.К.Байдрахманов, Ж.Б.Ібраева интернет пен әлеуметтік медидағы киберсленгтердің тілдік және функционалдық ерекшеліктеріне талдау жасаса [8], А.Е.Стамбекова, Е.Т.Жанисыбекова әдеби шығармаларда сленгтерді аудару мәселесін қарастырады [9]. Жаһанданудың әсері тек қазақ жастарының тіліне ғана ықпалын тигізіп жатқан жоқ, сонымен қатар түркі тектес өзге тілдерге де әсерін тигізуде. Бұл пікірімізге соңғы кездері түркі тілдеріндегі сленг мәселесіне қатысты ғылыми жарияланымдар санының артып жатқаны дәлел бола алады.

Жастар тіліндегі жаңа қолданыстар өзбек, түрік ғалымдарының да зерттеу нысанынан көрінеді. Мысалы, өзбек ғалымы M.G.Erkinova, Y.M.Yasin өзбек тіліндегі сленгтердің морфологиялық, лексикалық, прагматикалық ерекшеліктеріне талдау жасаған. Авторлар эмпирикалық әдіс арқылы сұқбаттар мен бейне жазбаларды зерттеп, сленгтерге тән белгілерді анықтаған [10]. Sh.Razzaqova өзбек, ағылшын тілдеріндегі сленгтердің құрылымы мен семантикасын және сленгтердің өзбек тіліне ену жолдарын анықтаған. Автор ағылшын, өзбек тілдеріндегі сленгтердің типтерін ажыратып, олардың қалыптасу механизмін көрсетеді [11]. Сол сияқты A.Abdullaeva сленгтерді әлеуметтік интернет кеңістігінде таралатын «әлеуметтік сигнал» ретінде қарастырады. Ғалым зерттеу нысанына интернет корпустарындағы сленгтерді алып, олардың морфологиялық, семантикалық ерекшеліктері мен дискурстық қызметін талдаған [12]. U.U.Pulatova қала жастары мен ауыл жастарының қолданысындағы сленгтерді тәжірибе негізінде салыстыра зерттеген [13]. Ал түрік тіліндегі сленг мәселесі O.Razuvaeva, E.Boylu, D.Kardaşтың еңбектерінде қарастырылады. O.Razuvaeva өз еңбегінде түрік тіліндегі сленгтік қолданыстарды анықтап, оларды әлеуметтік категориялау, семиотикалық функциялар тұрғысынан зерттеген [14]. E.Boylu, D.Kardaş секілді ғалымдар түрік тілін шет тілі ретінде үйретуде сленгтердің тілдегі рөлін оқыту үдерісінде анықтайды. Олар зерттеу жұмысында сленгтерге қатысты студенттер мен оқытушылардың көзқарасын талдау арқылы тұжырымдар жасайды [15]. Жоғарыда көрсетілген мақалаларға сүйенсек, өзбек, түрік тілдеріндегі зерттеулерде сленг тілдегі динамикалық, көп аспектілі құбылыс ретінде зерттеліп жатыр. Бірақ бұл зерттеулерде сленгтердің бағалауыштық мағынасы туралы пікірлер кездеспеді. Біз мақаламызда осы мәселені талдауға тырыстық.

Жаһандану кезеңінде тіл тек ақпаратты жеткізу құралы ғана емес, әлеуметтік шындықты қалыптастыратын, коммуниканттар арасында эмоциялық күйді реттеу механизмі. Бұл механизм дискурс талдау арқылы көрінеді. Осы мақсатта бірнеше тәжірибеде ғылыми мақалаға медиакөңістіктегі түрлі платформалардан (WhatsApp, Telegram, Instagram, Facebook, YouTube) 60 шақты сленгтер жинақталды. Деректерді жинақтау кезеңі 2025 жылдың қазанынан 2025 жылдың желтоқсан айына дейін созылды. Жинақталған сленгтерді сұрыптап, солардың негізінде, қазіргі жастардың сленгтерді қаншалықты жиі пайдаланатынын және қолдану мақсатын, жастар танымындағы бағалауыштық сипатын анықтау үшін екінші тәжірибеге жасау мақсатында онлайн форматта (Google form) сауалнама дайындылды. Сауалнамаға 17–30 жас аралығындағы Қазақстан Республикасының 90 азаматы қатысты. Олардың 54-і – ер адам, 36-сы – әйел адам. Барлық қатысушылардың ана тілі – қазақ тілі. Зерттеу тұжырымдары Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің (Ақтөбе қаласы) бакалавриат, магистратура, докторантура білім алушылары мен жалпы ҚР жастарына жүргізілген сауалнамаға қорытындылары мен медиакөңістіктен жинақталған сленгтерді талдау негізінде жасалды. Респонденттер сауалнамаға

ақпараттандырылған келісім негізінде қатысты.

Зерттеу жұмысының бірінші (медиакеңістіктен жинақталған сленгтер) және екінші тәжірибесінде (сауалнамадағы респонденттер тарапынан берілген сленгтер) ең жиі қолданылған *терпила* (15), *мажор* (14), *щегол* (13), *родной* (22) сленгтері арқылы құрылған диалог үзінділеріне дискурс-талдау жасадық. Талдау нысанына алынған *терпила* сленгі жасөспірімдерге арналған «Qalam» сериялынан алынды.

(<https://youtu.be/DcInPNNEw8s?si=HPwXgi3S7DOcMWBn> (16:20) 1-сериясы).

Ректор:

- *Бишәрә, әкеңді ойламайсың ба, тым болмаса?*

Зейін:

- Менің әкеме тіл тигізетін сен кімсің?

Ректор:

- Сен менің баламның мұрнын сындырып қана қоймай, маған жала жапқың келіп тұр ма?

Мен сені бүгін құртам. Оқудан шығасың!

Зейін:

- Қызыл диплом алады екенмін деп сенің бір жеріне кіріп отырмайды екенмін әкемнің намысын таптатып. Айтпақшы, сенің балаң *терпила*.

Ректор:

- Құры бар! Өзің *терпиласың*!

Зейін:

- Сенің балаң ғой әкесіне айтып берген.

Ректор:

- Жоғал тез! *Терпила* – орыс тілінен енген сленг. Сленгтердің электронды сөздігінде: «Терпила - жертва, человек, над которым можно поиздеваться, ограбить; слабый, не способный постоять за себя» деп түсіндіреді [16]. Бұл сленгтің екі мағынасы бар. 1) өзіне жасалған қысымға қарсы тұра алмайтын, буллингке, мазаққа көніп жүре беретін адам; 2) Арызқой, шағымданғыш жігіт. Жасөспірімдер арасында екінші мағынасы жиі қолданылады. Эмоциялық-экспрессивті жағынан көпшілік ортада қатты төмендету, кемсіту, қорлау мақсатында жұмсалады. Жоғарыда көрсетілген диалог эмоционалды, агрессивті, импульсивті. Коммуникация әлеуметтік мәртебесі бойынша билік өкілі – ректор мен оған тәуелді студент арасында өтеді. Бұл диалогта Зейіннің мақсаты – ректордың моральдық позициясына қарсы тұру, оның аргументін әлсірету, баласының әлсіздігін көрсету және мойындату. Ректордың мақсаты – Зейінді жазалау. Коммуникация барысында *терпила* сөзін екі жақ та қолданады. Бұл дискурста билік өкілінің баласын *терпила* деп атау арқылы әлеуметтік мәртебесі төмен коммуникант билік қатынастарының иерархиялық моделін бұзады. Студент ректорға өзін намысшыл адам ретінде көрсетеді. Ал ректордың «*Құры бар! Өзің терпиласың!*» деген қолданысы мәртебесін қалпына келтіру мақсатында айтылған тіркес. Зейіннің ашулануына ректор қолданған «*Бишәрә, әкеңді ойламайсың ба тым болмаса?*» деген қолданысы түрткі болып тұр. Коммуниканттардың құндылық деңгейі тұрғысынан қарастыратын болсақ, Зейін үшін әкесінің абыройы маңызды болса, ректор үшін өз беделі мен баласының абыройы бірінші орында тұр. *Терпила* сленгін қолдану арқылы Зейін ректордың құндылығына тікелей соққы жасап, отбасылық абыройына тіл тигізеді. Сондықтан ректор реакциясы агрессивті әрі эмоциялы сипатта көрінеді. Бұл мысалда *терпила* сленгі агрессия маркері, қарсыластың мәртебесін мақсатты түрде төмендетуге бағытталған, дауды ушықтыру құралы, ал бағалауыштық мәні – арызқой, өзіне сенімсіздік. Сонымен бірге бұл жерде *терпила* сленгінің мағынасында кеңеюі үдерісін де байқауға болады. Алғашқы мағынасы «әлсіз» мағынасын білдірсе, кейін керісінше «арызқой» мағынасындағы қолданысы пайда болған, бір сөзде қарама-қарсы мағына туындап отыр, тіл білімінде мұндай құбылыстарды энантосемия құбылысы деп атайды.

Талдау нысанына алынған мажор сленгі қазақ, орыс тілдерінде түсірілген жастар арасында танымал «Каникулы off-line» киносында қолданылған. (1:28:09 https://youtu.be/zxLBzhENeMg?si=sLn_VTTa2p5sopH-)

Милан:

- ... Ну они увидят мой дом; увидят моего отца, а вдруг у них отношение ко мне изменится? Типо я мажор.

Қайрат:

- Да не переживай. Друзья всегда примут тебя таким, какой ты есть. Даже если ты талантливый, воспитанный - посудомойщик...

Сленгтердің электронды сөздігінде: «Мажор - сын (или дочка) богатых родителей, молодые люди, ведущие роскошный образ жизни; часто ассоциируется с ночными клубами и дорогим автомобилем, нарушающим правила движения с риском для окружающих» [15]. Диалогтың тақырыбы – достықтағы шынайылықты сақтау. Диалогта достық қарым-қатынастағы екі тұлға: адресат, адресант бар. Олар: Милан және Қайрат. Лексика-семантикалық тұрғыдан қарастыратын болсақ: *увидят мой дом; увидят моего отца* – әлеуметтік және материалдық жағдайды анықтайтын тіркестер; *а вдруг у них отношение ко мне изменится? Типо я мажор* - қорқыныш бағалау сипатындағы тіркестер. Бұл Милан тарапынан достар арасына әлеуметтік тежеу қоятын жағдай қалыптастырады деген ойды жеткізу мақсатында берілген. Енді Қайраттың қолданған сөйлемдеріне талдау жасасақ: *Да не переживай* – адресатқа эмоциялық қолдау көрсетуге, оны жұбатуға және алаңдаушылығын бәсеңдетуге бағытталған реплика. *Друзья всегда примут тебя таким, какой ты есть* – жалпыға ортақ, моральдық қағида. *Даже если ты талантливый, воспитанный посудомойщик...* – мажор мағынасына тәрбиелі ыдыс жуушыны қарсы қойып салыстыру арқылы стереотиптерді бұзу мақсатында қолданылған тіркес. Прагматикалық деңгей бойынша Миланның мақсаты – көңіл-күйін бөлісу, өзін түсіндіру, қоғамның көзқарасынан қорқынышын ашық айту. Қайраттың ұстанымы - көңіл күйін реттеу, қолдау көрсету, достықтың ешқандай шарттылыққа бағынбайтынын түсіндіру, стереотипті әзіл арқылу бұзуға тырысу. Бұл жерде әлеуметтік – рөлдік өлшемді көрсету үшін Милан *мажор* сленгін алып тұр. Себебі ол өзін әлеуметтік қауіпті аймақта сезінеді. Ол байдың баласы болғандықтан, оны достары қабылдамауы мүмкін, достары тарапынан қызғаныш немесе түсінбеушілік туындауы ықтимал. Қайрат әлеуметтік тәуелсіз рөлде. Ол адамгершілікті жоғары бағалайтын тұлға ретінде танылады. Сөйлеушілер арасындағы дискурс бай, кедей емес, адамгершілікті, достықты бағалауға құрылған. Қайраттың репликасының идеологиялық мақсаты - достық материалдық байлыққа тәуелді емес, адамды оның тәрбиесі, мінезі, еңбекқорлығы анықтайды, қандай болса да досты қабылдау ұстанымы. Бұл репликада Милан әлеуметтік теңсіздіктің қорқынышын сипаттайды және ол *мажор* сленгі арқылы беріледі. Қайрат ол стереотипті бұзушы, яғни ол қорқыныштың жөнсіздігін айғақтайды. Бұл репликада *мажор* - сленгі қалыптасқан байдың баласы стереотипін көрсететін бірлік. Аталған мысалдағы сленгтің қазақ ұғымында «байдың баласы» деген нұсқасы бола тұра, жастардың кірме «мажор» нұсқасын пайдалануы жаһанданудың тікелей әсері деп білеміз.

Талдау нысанына алынған сленг - щегол қазіргі қазақ киноларының бірі – «Аташка на хайпе» комедиясынан алынды. (<https://youtu.be/n0LWwIdo3LY?si=ANJVbsGwaigIwtR0> 9:44). Сленгтердің электронды сөздігінде: «Салага, молокосос, первоходок; Самодовольный и пустой человек» [16].

Бейтаныс қонақ:

- Бата беріп жіберіңіз.

Тұрсын:

- Жоқ, эээ.. Мен бергенім ыңғайсыз болар. Мен сізге қарағанда жастаумын. Өзіңіз беріңіз.

Бейтаныс қонақ:

- Жооо..., қатты айтып жібердің ғо. Нешінші жылғы боласыз?

Тұрсын:

- 54, январь

Бейтаныс қонақ:

- Менде 54, октябрь, а так то если чё. Беріңіз, беріңіз.

Тұрсын:

- Аман болайық. Дастархан мол болсын, ақша көп болсын, ипотекадан құтылғаның құтты болсын. Аумин!

Қонақтар:

- Әумин!

Бейтаныс қонақ:

- Алыңыздар, еттен алыңыздар!

Тұрсын:

- Шәй құй, щегол.

Жоғарыда берілген диалог қазақ қоғамындағы жастар мен үлкен арасындағы сыйластық пен сый-құрмет нормаларын, әлеуметтік рөл және тұрмыстық коммуникацияның прагматикалық ерекшеліктерін көрсетеді. Сөйлесімде дәстүрлі қазақ мәдениетіне сай нормалар анық байқалады. Мысалы, қазақ халқында бата беру құқығы дастархан басындағы үлкен адамға беріледі. Дастарханда ер адамдар отырса, ер адам ас қайырып, бата береді. Сөйлесімде екі сөйлеуші бар: Тұрсын және бейтаныс қонақ. Сөйлесімнің прагматикалық құрылымы коммуникативтік тепе-теңдікті сақтау және қазақы сыйластық нормаларын бұзбау қағидатына негізделген. Жеңіл әзілдесу мақсатында Тұрсын *щегол* сленгін қолданып отыр. Прагматикалық тұрғыдан қарасақ, Тұрсын өзін бата беруші ретінде уақытша символдық билік иесі ретінде көрсетеді. Бұл билік позициясы бата берушіге уақытша беріледі. Сөйлеушілер арасындағы коммуникативтік актінің орындалуы 4 кезеңнен тұрады: 1) бата беруге ұсыныс жасалады; 2) рөлдік келісу жүргізіледі; 3) бата беру орындалады; 4) қонақжайлылық дәстүрі көрінеді. Берілген дискурс қазақ қоғамының жасқа негізделген сыйластық нормаларын көрсетеді. Сөйлесімдегі *щегол* сленгі жағымсыз реңкте емес, бірақ өзінен кіші адамдарға билік, үстемдік таныту мақсатында қолданылатын сөз. Бағалауыштық реңкі: тәжірибесі аз, жас бала. Бұл көріністен қазақ халқына тән үлкенге құрмет дәстүрінің сақталып тұрғаны анық байқалады және дәл осы сөздің (*щегол*) қазақы танымға сай сленгтік баламасы (боқмұрын) болса да, кірме сленгті қолдануы да жаһанданудың тікелей әсері деп тануға болады.

Талдау нысанына алынған **родной** сленгі жасөсіпірімдерге арналған «Бригада» киносында кездесті (<https://youtu.be/dQbP87TFWdw?s> 1:42).

Мағжан:

- Кім екен бұл таң атпай соғып тұрған?

Бағжан:

- Қатардағы жауынгер Сәрсенов, достарыңыз келіп тұр. Далаға шығуыңызды сұраймыз.

Мағжан:

- Ойпырмой, барлығы келіп алғаны ше ...

Жалғас:

- Е, родной, шықсай далаға, серуендеп қайтамыз.

Мағжан:

- Ойпырмой, серуендеп деп қояды.

Анель:

- Тамыр, шықсай бұрынғыдай дискотекаға барамыз

Мағжан:

- Ойпырмой, дискотека деп қояды.

Бағжан:

- Шығасың ба сонымен? Шықпайсың ба?

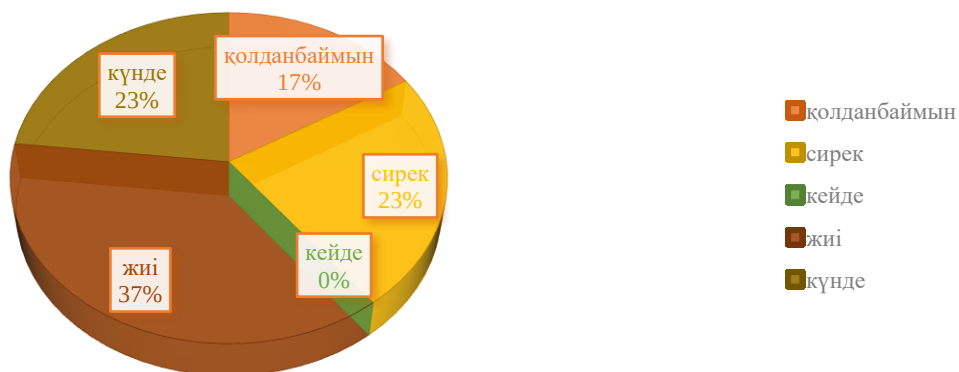
Мағжан:

- Иә, қазір шығамын.

Бұл – қазіргі жастар арасында танымал кино үзіндісінен алынған бейресми ауызекі дискурсқа жататын коммуникация үзігі. Сөйлесімге 4 коммуникант қатысқан. Сөйлеушілер бірін бірі бұрыннан таниды, сондықтан олардың арасында ресми мәртебе айырмасы жоқ. Экспресивті эмоция *ойтырмай* одағайының қайталануы арқылы берілген. Сөйлеушілер негізінен қазақ тілінде коммуникацияға түседі, бірақ сөйлеушілердің жас ерекшелігі мен заманауи жастардың тілдік ерекшелігіне байланысты орыс тіліндегі сөздер де қолданылған. Родной – орыс тіліндегі *«туыс, жақын адам»* мағынасындағы сөз. Диалогта ол сленгтік қолданыста жұмсалған. Сленгтердің электронды сөздігінде: «Сленговая единица, используемая в неформальном общении, особенно в молодежной и интернет-среде, выражающая доверительные, теплые, дружеские отношения между адресантом и адресатом [16]. *«Е, родной, шықсай далаға...»* сөйлемінде бұл сөз: сөйлеушіге жақындығын білдіріп, бұйрық және өтініш пен достық қарым-қатынасын танытады. Родной сөзінің бағалауыштық қызметі оң сипатта, ол адресанттың әлеуметтік мәртебесін көтереді, яғни адресат адресантты өзіне жақын тартып, туыстық қарым-қатынасқа баулиды. Сонымен қатар адресат пен адресант арасындағы эмоциялық жақындықты күшейтеді. Бұл сленгті эмоционалды-экспресивті бірлік деп тануға болады. Осы диалогта родной сленгінің қазақ тіліндегі нұсқасы – *тамыр* сленгі қатар қолданылған. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігінде: тамыр – 2. алыс-беріс жасап жүретін дос-жар, көңілдес, сыбайлас [17, 780]. Біздің ойымызша, бұл сленгтің пайда болуына тамыр сөзінің осы мағынасы әсер еткен. *«Тамыр, шықсай, бұрынғыдай дискотекаға барамыз»* Адресант тарапынан *тамыр* сленгі адресаттың келісу ықтылмалдығын арттыру мақсатында айтылған. Тамыр сленгі жоғары оң бағалауды білдіреді, туыс, адалдық, сенім, еркіндік сияқты ассоциацияларды тудырады. Бұл сленгтер өзара салыстыра қарағанда, ұқсас мазмұнда, екеуінің де бағалауыштық мәні оң, родной сленгінің негізгі қызметі – эмоциялық жақындық болса, тамыр сленгі топтық бірегейлікті анықтайды. Ал дискурстық қызметі - өтінішті жұмсарту, ықтымақтастықты бекіту. Нысанға алынып отырған мысалдағы тамыр сөзі әдеби тілдегі мағынасын сақтай отырып, жастар тілінде «дос-жаран» мағынасында да қолданысқа ие болып отыр. Біздің ойымызша, бұл жерде сленг төл сөз болғанымен, заманауи қолданыс ретінде танылуы жаһанданудың әсері. Өйткені жастар қолданысындағы бұндай сөздер жаһанданудың ықпалымен пайда болады дей келе, негізінен кірме сөздерді мысал ретінде аламыз. Бұл жерде айтқымыз келгені «заманауи», «модный» қолданыстар ретінде қазақ сөздері де сленгке айналады.

Зерттеу жұмысының екінші тәжірибесі медиакеңістіктегі сленгтерді жастардың қолдану мақсаты мен олардың танымындағы бағалауыштық мәнін ашуға негізделді. Сауалнамаға 80 респондент қатысты. Әлеуметтік мәртебесі: мектеп оқушылары, студенттер, магистранттар, докторанттар, жас мамандар. Сауалнама 4 сұрақты қамтыды. Сауалнама сұрақтарына талдау жасасақ:

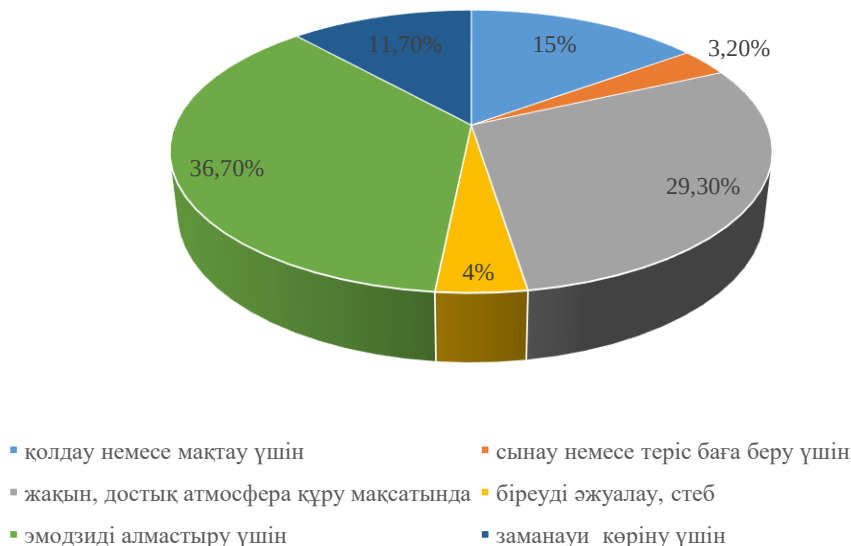
1-сұрақ. Сленгті қаншалықты жиі қолданасыз?

Сурет 1. Жастардың сленгтерді қолданылу жиілігінің көрсеткіші.

1- сұраққа жауап беруші респонденттердің 17% ғана сленгті қолданбайтын болса, қалған бөлігі әртүрлі пайыздық көрсеткіште сленгті қолданатыны анықтылды. Респонденттердің әлеуметтік мәртебесіне қатысты көрсеткіш бойынша сленгті өте жиі қолданатын студенттер екендігі анықталды, яғни сленгтер жастар қолданысында белсенді қолданысқа айналып отыр.

2-сұрақ. Сленгтерді қандай мақсатта қолданасыз?

Сурет 2. Сленгтердің қолданылу мақсаты.

Сауалнаманың 2-сұрағына жауап ретінде 6 нұсқа ұсынылды: қолдау немесе мақтау үшін, сынау немесе теріс баға беру үшін, жақын, достық атмосфера құру мақсатында, біреуді әжуалау, стеб, заманауи көріну, эмодзиді алмастыру үшін. Бұл сұрақ бойынша 3 жауап жоғары пайыздық үлес жинаған: сленг эмодзиді (эмодзи – әлеуметтік желілерде қарым-қатынас барысында эмоцияны, затты, әрекетті білдіру үшін қолданылатын таңбалар) алмастырады деген жауап таңдалған (36,7%), жақындық пен достық атмосфера үшін (29,3%), қолдау мақсатында (15%). Осы жауаптың үшеуі де бағалаушылық мәнді білдіреді. Бағалаушылық мағына - адресатқа немесе жалпы ситуацияға негізделген баға. Аз пайыздық көрсеткішпен теріс пікірін жеткізушілер және

әжуалау үшін қолданатын респонденттер де кездесті. Ал заманауи үлгіге сәйкес көріну мақсатында пайдаланатын респонденттер - 11,7% қамтиды.

Адресант тарапынан сленгтер пайдаланушының танымына қатысты мазмұнының танылуы да әртүрлі. Себебі бір сленгті әлеуметтік ортаның және олардың арасындағы дискурстың ыңғайына сәйкес оң немесе теріс бағалауыштық мәнде қолданылуы мүмкін. Сауалнама жауаптарына талдау жасау барысында сленгтердің бағалауыштық қызметін әртүрлі таныған респонденттер кездесті. Сауалнаманың 3-сұрағы сленгтердің бағалауыштық мәнінің танылуын анықтау үшін берілді. Сұрақ ретінде жастар арасында және медиакөңістікте жиі қолданылатын *токсик*, *кринж*, *терпила* сленгтерінің бағалауыштық мазмұнын анықтау берілді. Респонденттердің жауаптары бойынша сленгтердің бағалауыштық мазмұнына талдау жасап көрейік.

Кесте 1. Сленгтердің бағалауыштық мағынасы.

Сленг	оң	бейтарап	теріс пікір	ирониялық
Токсик (жағымсыз мінез-құлқы бар, үнемі айналасына негатив тарататын адам)	6,7%	13,3%	76,7%	3,3%
Кринж (өте ыңғайсыз, ұятты, орынсыз әрекеттерге берілетін жағымсыз баға)	13,3%	26,7%	43,3%	16,7%
Терпила (өзіне жасалған, қорлауға, әділетсіздіктерге, қысымға қарсы шықпайтын әлсіз адам)	1,7%	6,7%	80%	11,7%

Кесте респонденттер берген жауапқа сәйкес жасалды. Мысалы, *токсик*, *кринж*, *терпила* – теріс бағалауды білдіреді. Дегенмен респонденттер өздерінің күнделікті сленгті пайдалану тәжірибесінен сүйеніп оны оң, бейтарап, ирониялық бағалау мәнінде қолданатынын көрсеткен.

Сауалнаманың 4-сұрағы сленгтердің бағалауыштық мәнін ашуға негізделді. Респонденттерден қазіргі медиакөңістіктен естіп немесе көріп жүрген және өздері қолданатын сленгтеріне ассоциация жасау сұралды. Нәтижесінде 25 сленгке ассоциация жасалған.

Кесте 2. Сленгтердің ассоциациялық кеңістігі.

	Сленг	Ассоциация
1	соска	сұлу, актриса, бизнес воумен, кукла,
2	чилл	тыныштық
3	ред флаг	тиран, агрессия, ұнамсыз қасиеті бар адам
4	грин флаг	ұнамды қасиеті бар адам, мінсіз адам, Kemel adam (кітап)
5	гештальт	арман
6	чиллит	демалыс, достар, музыка, кафе, диван, фильм,
7	скилл	ойын, дағды
8	лол профиль	тыныштық
9	тренд	мода, хит, инстаграмм, tik-tok, би, ән
10	душнила	жаман аурасы бар адам
11	вип казашка	мэйкап, бренд, полиглот
12	ботаник	очки, кітапхана
13	абыюзер	қарым-қатынаста ашушаң, ұрысқақ адам
14	краш	әдемі жігіт, актер, жүрек, смс,
15	пик ми	майысқақ
16	газлайтер	манипуляция
17	нефор	қара киім
18	жиза	өмір
19	флекс	бренд, байлық, фотосурет, сән
20	зумер	телефон, музыка, тренд, әлеуметтік желі
21	хайп	тренд, контент, жаңалық, тик-ток, блогер
22	рофл	күлкі
23	туса	шағын орта
24	зашквар	ұят
25	токсик	жағымсыз қарым-қатынас, конфликт

Сауалнама нәтижелерін талдау барысында қазіргі жастар сленгтерінің семантикалық құрылымында бағалауыштық компоненттің басым екендігі көрінді. Ассоциациялық деректерге сәйкес сленгтік бірліктердің тек атауыштық қызмет атқарып қана қоймай, адресатқа қатысты эмоциялық-құндылық сипатында баға беру құралына айналғаны дәлелденді. Респонденттер белгілеген ассоциациялық кеңістікті талдау барысында жастар қолданысындағы сленгтердің басым бөлігі адамның тұлғалық қасиетін, мінез-құлқын және әлеуметтік бейнесіне қатысты қолданылатыны анықталды. Мысалы, *душила*, *токсик*, *абыюзер*, *газлайтер* сияқты бірліктерге келесі ассоциациялар берілген: «ақымақ», «жаман аура», «конфликт», «манипуляция». Бұл бірліктер теріс бағалаушылық мәнді білдіреді. Бұл сленгтер арқылы жастар қоғамда қолайсыз деп танылатын мінез-құлық түрлерін таңбалайды. *Ред флаг* сленгіне «тиран», «агрессия» ассоциациясы көрсетілген. Жастар санасында бұл бірліктер ескерту, қауіп белгісі ретінде орныққан. Бұл сленг те теріс бағалауыштық сипатта, тұлғааралық қарым-қатынаста алдын алу қызметін атқарады және жаһандану дәуірінің жастарына тән бастыстық өмір сүру үлгісінің бір белгісі жастар дискурсында психологиялық сезімталдық пен шекара ұғымының пайда болғанының көрсеткіші. Бұл сленгтің түпкі мәдени негізі қызыл түс. Ол жол қозғалысындағы, әскери, спорттық жүйелердегі тоқтау, қауіп белгісі. Жастар дискурсында бұл ескерту арқылы бағалау мазмұнында қолданыста жүр. Ал осы сленгке бинарлық оппозицияда *грин флаг* (*green flag*) сленгі бар. Бұл сленг жастар ұғымында оң бағалауыштық мәнде. *Грин флагтың* ағылшын тілінен аудармасы – жасыл ту. Жасыл түс бағдаршам белгісінде де қауіпсіздікті сипаттайды, халық танымында жайлылық пен өсудің, көбеюдің белгісі. *Грин флаг-ред флаг* бинарлық оппозиция қазіргі жастар коммуникациясында моральдық-этикалық кодтың тілдік көрінісі ретінде қызмет атқарып, «жақсы-жаман» оппозициясын сленгтік формада жүзеге асырады.

Эмоциялық бағалауыштық мән *чилл*, *чиллит*, *вин казашка* сленгтерінен айқын көрінеді. Оларға респонденттер төмендегідей ассоциация берген: «тыныштық», «демалыс», «көңіл», «қуаныш», «музыка», «кафе» жағымды эмоциялық көңіл-күйді бейнелейді. Бұл сленгтердің бағалауыштық мәні адамның психологиялық жай-күйін жағымды тұрғыдан сипаттауға бағытталған. Жастар арасында кең таралған сленгтердің бірі – *краш*. Бұл сленгке «әдемі жігіт», «жүрек», «хат», «актер», «смс», «гүл», «махаббат» сияқты ассоциациялар тізбегі көрсетілген. Бұл бірліктер нақты логикалық баға беруден гөрі сезім, эмоцияға негізделген. Сауалнама қорытындысы бойынша әлеуметтік мәртебе мен өзін тұлға ретінде таныту, танымалдылыққа құмарту ұғымымен байланысты сленгтер қатары да көрінді. Мысалы, *флекс* - «бренд», «байлық», «фотосурет», «сән» т.б. ассоциациялық бірліктер қатарымен толыққан. Жастар санасында бұл сөздер таныту мақсатындағы бағалауыштық мазмұнға ие. Мұнда баға тікелей адамға емес, оның әлеуметтік позициясына бағытталған. *Вин казашка* сленгтеріне қатысты ассоциациялар («мэйкап», «бренд», «көңіл») этномәдени ұғымнан алыс, батыстық өмір сүру үлгісіне сай сөздерге бекіген.

Жүргізілген ассоциациялық талдау нәтижесінде қазіргі жастар қолданысындағы сленгтердің семантикалық кеңістігі бағалауыштық эмоциялар мен әлеуметтік ассоциациялар негізінде қалыптасатыны анықталды. Қазіргі жастар қолданысындағы сленгтер адамның тұлғалық бейнесін, мінез-құлық ерекшеліктерін сипаттауға бағытталған. Сондықтан қазіргі уақытта сленг бірліктері жастар дискурсында тұлғааралық қатынастарды реттейтін коммуникацияның негізгі құралы ретінде танылады. Респонденттер көрсеткен сленгтердің ассоциациялық кеңістігіне сүйеніп, мағыналық түрлерін ажыраттық.

Кесте 3. Сленг бірліктерінің ассоциациялық кеңістігінің түрлері.

Сленг	бағалауыштық ассоциация	эмоциялық ассоциация	мағыналық ассоциация	әлеуметтік ассоциация	мәдени ассоциация
ред флаг	қауіп, агрессия	шошу	тиран		
грин флаг		сенім, тұрақтылық	мінсіз адам		Kemel adam

токсик		психологиялық дискомфорт, қорқу, үрку	конфликт		
флекс			бренд, байлық	мәртебе	
вип казашка				батыстық үлгі	
тренд	мода, хит, инстаграмм, tik-tok, би, эн				
зумер	телефон, музыка			әлеуметтік желі, тренд	
хайп	контент, өсек, жаңалық, шу, tik-tok, блогер		назар аударту, талқылау		

Қорытынды

Жаһандану дәуірінде медиакөңістіктегі сленгтерді талдау негізінде төмендегідей тұжырымдар жасалды:

1. Жаһандану тілге тікелей әсер етеді. Бұл өзгерістер тілдің лексикалық қабатынан көрініп жатыр. Қазақ тіліне ақпараттық технология, медиа, цифрлық мәдениет арқылы ағылшын тілінің сөздері, сленгтер жаппай ене бастады. Сонымен қатар тілді тұтынушылардың коммуникация жасау жолдары көбейіп, әлеуметтік желі чаттарында, чат боттарда қысқа сөйлемдер, экспрессивті құрылымдар пайда болды.

2. Жаһандану дәуірінде сленгтер белсенді қолданыста. Сленгтер жастар арасында түрлі әлеуметтік парақшалар мен медиакөңістікте, қазіргі қазақ киноларында белсенді қолданыста жүр. Бұл сленгтердің қазіргі қазақ тілінде, медиакөңістіктегі қарқынды даму динамикасын көрсетеді.

3. Сленг – бағалауыштық мәнге ие бірлік. Бұл тұжырым респонденттерден алынған сауалнама нәтижелері негізінде жасалды. Сауалнамаға қатысқан респонденттердің 83%-ы сленгтерді қолданатындығы анықталды. Сонымен қатар респонденттер сленгтердің бағалауыштық мазмұнын толық ашқан. Сленгтер адресанттың танымы мен коммуникациядағы прагматикалық мақсатын білдіретін құрал ретінде қолданылады. Сауалнама нәтижесіне сәйкес сленгтердің ассоциациялық кеңістігі анықталып, 5 түрге жіктелді.

4. Сленг – тұлғааралық қарым-қатынасты реттеу құралы. Сленг дискурс механизмін реттеп, коммуникация барысында коммуниканттар арасындағы жайлы атмосфераның қалыптасуына ықпал етіп, сөйлеушілер арасындағы ортақ тілдік кеңістікті жүйелейді.

Әдебиеттер тізімі

1. Кокебаева Б.С., Кожаметова Г.Б., Жанибеков М.З. Қазақ тіліндегі туристік жарнама мәтіндеріндегі бағалауыш бірліктердің лингвомәдени семантикасы // Yassawi Journal of Philology. – 2026. – №1(1). – Б. 107–120. <https://doi.org/10.47526/2026-1/3107-3085.10>
2. Partridge E. Slang: Today and Yesterday – London: George Routledge & Sons, 1933. — 488 p.
3. Uteshova Z. X., Reymova M. J. Slang and its place in modern english language. // Journal of Science, Research and Teaching Vol.4, Jun – 2025 p.22-23
4. Карагулова Б.С., Абдирова Ш.Г., Бекниязова Д.Д. Қазіргі қазақ тілінің әлеуметтік стратификациясы жүйесіндегі жастар тілі (сленг) // Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ Хабаршысы. Филология ғылымдары сериясы - 2025 - №1 (76) - б. 175-188 — DOI: [10.48371/PHILS.2025.1.76.012](https://doi.org/10.48371/PHILS.2025.1.76.012)
5. Greenough J.C., Kittredge G.L. Words and Their Ways in English Speech - New York, The Macmillan Company; London, Macmillan & Co., ltd. – 1920 – p. 411.
6. Jespersen O. Its Nature, Development and Origin - London: G. Allen & Unwin ltd. – 1922 – p. 448
7. Дүйсенбай А.Е., Бекқожанова Г.К. Американдық сленгтердің шығу тарихы және шет тіліннен келген сөздердің сленгке айнала отырып қазақ тілінде енуі // Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ Хабаршысы. Филология ғылымдары сериясы - 2021 - Т. 63, № 4. — Б. 91–98. — DOI: [10.48371/PHILS.2021.63.4.008](https://doi.org/10.48371/PHILS.2021.63.4.008)

8. Макулбаева А.А., Байдрахманов Д.К., Ібраева Ж.Б. Қарым-қатынастағы жастар киберсленгі // Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. Филология сериясы. — 2025. — Т. 151, № 2. — Б. 116–126. — DOI: [10.32523/2616-678X-2025-151-2-116-126](https://doi.org/10.32523/2616-678X-2025-151-2-116-126)
9. Стамбекова А.Е., Жанысыбекова Е.Т. С.Кингтің «Жасыл Миль» романындағы сленгті ағылшын тілінен орыс және қазақ тілдеріне аудару кезіндегі баламалылыққа қол жеткізу ерекшеліктері // Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ Хабаршысы. Филология ғылымдары сериясы – 2025 - №2 (77) - 358-373 б. — DOI: [10.48371/PHILS.2025.2.77.021](https://doi.org/10.48371/PHILS.2025.2.77.021)
10. Erkinova M. G., Yoldash M. Y. Youth Sociolect in Uzbek. // American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education. — 2024. — Vol. 2, no. 5. — P. 443–446. — URL: <https://grnjournal.us/index.php/STEM/article/view/4937>
11. Razzaqova Sh. Peculiarities of Slang in English and Uzbek Languages. // Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal. — 2025. — Vol. 6, no. 4. — P. 331–343. — DOI: [10.37547/mesmj-V6-I4-34](https://doi.org/10.37547/mesmj-V6-I4-34)
12. Abdullaeva A. Digital slang as a modern form of lexical innovation: the case of the Uzbek language. // International Journal of Artificial Intelligence. — 2025. — Vol. 5, no. 7. — P. 610–612.
13. Pulatova U. U. Some regional features of Uzbek youth slang. // Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. — 2025. — Vol. 13, no. 6. — P. 123–126. — URL: <https://media.neliti.com/media/publications/685332-some-regional-features-of-uzbek-youth-slang-f0dc63e4.pdf>
14. Razuvaeva O. Slang in the Turkish language as a social, linguistic, and semiotic phenomenon = Bir sosyal, dilbilimsel ve semiyotik fenomen olarak Türkçede argo / O. Razuvaeva // Gaziantep University Journal of Social Sciences. — 2009. — Vol. 8, no. 1. — P. 299–316. — URL: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/223473>
15. Boylu E., Kardaş D. The views of teachers and students on slang in teaching Turkish as a foreign language. // Journal of Language and Linguistic Studies. — 2020. — Vol. 16, no. 1. — P. 73–88. — URL: <https://www.jlls.org/index.php/jlls/article/view/1622>
16. Словарь сленга [Электронный ресурс] // You-Slang.ru. — URL: <https://you-slang.ru>
17. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі // Жалпы редакциясын басқарған Т.Жанұзақов. — Алматы: Дайк-Пресс, 2008. - 968 б.

References

1. Kokebaeva B.S., Kojahmetova G.B., Janibekov M.Z. Qazaq tılındegı turistik jarnama mätinderindegi bağalauyş birlıktırdıń lingvomädeni semantıkasy // Yassawi Journal of Philology. – 2026. – №1(1). – B. 107–120. <https://doi.org/10.47526/2026-1/3107-3085.10>
2. Partridge E. Slang: Today and Yesterday – London: George Routledge & Sons, 1933. — 488 p.
3. Uteshova Z. X., Reymova M. J. Slang and its place in modern english language. // Journal of Science, Research and Teaching Vol.4, Jun – 2025 p.22-23
4. Karagulova B.S., Abdirova Ş.G, Bekniazova D.D. Qazırğı qazaq tılınıń äleumettık stratifikasıy jüiesindegi jastar tılı (sleng) // Abylai han atyndağy QazHQjÄTU Habarşysy. Filologia ğylymdary seriesy - 2025 - №1 (76) - b. 175-188 — DOI: [10.48371/PHILS.2025.1.76.012](https://doi.org/10.48371/PHILS.2025.1.76.012)
5. Greenough J.C., Kittredge G.L. Words and Their Ways in English Speech - New York, The Macmillan Company; London, Macmillan & Co., ltd. – 1920 – p. 411.
6. Jespersen O. Its Nature, Development and Origin - London: G. Allen & Unwin ltd. – 1922 – p. 448
7. Düisenbai A.E., Bekqojanova G.K. Amerikandyq slengterdıń şyğy tarihy jäne şet tılınen kelgen sözderdıń slengke ainala otyryp qazaq tılınde enui // Abylai han atyndağy QazHQjÄTU Habarşysy. Filologia ğylymdary seriesy - 2021 - T. 63, № 4. — B. 91–98. — DOI: [10.48371/PHILS.2021.63.4.008](https://doi.org/10.48371/PHILS.2021.63.4.008)
8. 8. Макулбаева А.А., Байдрахманов Д.К., Ібраева Ж.Б. Қарым-қатынастағы жастар

киберсленгі // Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. Филология сериясы. — 2025. — Т. 151, № 2. — Б. 116–126. — DOI: [10.32523/2616-678X-2025-151-2-116-126](https://doi.org/10.32523/2616-678X-2025-151-2-116-126)

9. Stambekova A.E., Janisybekova E.T. S.Kingtiñ «Jasyl Mil» romanındaғы slengtı aғылşyn тілінен orys және qazaq тілдеріне audaru kezіндегі balamalylyqqa qol jetkizu erekşelikteri // Abylai han atyndaғы QazHqjÄTU Habarşysy. Filologia ғылымдары seriesy – 2025 - №2 (77) - 358-373 б. — DOI: [10.48371/PHILS.2025.2.77.021](https://doi.org/10.48371/PHILS.2025.2.77.021)

10. Erkinova M. G., Yoldash M. Y. Youth Sociolect in Uzbek. // American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education. — 2024. — Vol. 2, no. 5. — P. 443–446. — URL: <https://grnjournal.us/index.php/STEM/article/view/4937>

11. Razaqova Sh. Peculiarities of Slang in English and Uzbek Languages. // Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal. — 2025. — Vol. 6, no. 4. — P. 331–343. — DOI: [10.37547/mesmj-V6-I4-34](https://doi.org/10.37547/mesmj-V6-I4-34)

12. Abdullaeva A. Digital slang as a modern form of lexical innovation: the case of the Uzbek language. // International Journal of Artificial Intelligence. — 2025. — Vol. 5, no. 7. — P. 610–612.

13. Pulatova U. U. Some regional features of Uzbek youth slang. // Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. — 2025. — Vol. 13, no. 6. — P. 123–126. — URL: <https://media.neliti.com/media/publications/685332-some-regional-features-of-uzbek-youth-slang-f0dc63e4.pdf>

14. Razuvaeva O. Slang in the Turkish language as a social, linguistic, and semiotic phenomenon = Bir sosyal, dilbilimsel ve semiyotik fenomen olarak Türkçede argo / O. Razuvaeva // Gaziantep University Journal of Social Sciences. — 2009. — Vol. 8, no. 1. — P. 299–316. — URL: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/223473>

15. Boylu E., Kardaş D. The views of teachers and students on slang in teaching Turkish as a foreign language. // Journal of Language and Linguistic Studies. — 2020. — Vol. 16, no. 1. — P. 73–88. — URL: <https://www.jlls.org/index.php/jlls/article/view/1622>

16. Slovar' slenga [Elektronnyj resurs] // You-Slang.ru. — URL: <https://you-slang.ru>

17. Qazaq tılıniñ tüsındırme sözdıgı // Jalpy redaksiasyn basqarğan T.Janūzaqov. – Almaty: Daik-Pres, 2008. - 968 б.

КАЗАХСКОЕ МЕДИАПРОСТРАНСТВО В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ: СЕМАНТИКО-ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МОЛОДЕЖНОГО СЛЕНГА

БЕКНИЯЗОВА Д.Д.*, КАРАГУЛОВА Б.С., АБДИРОВА Ш.Г.

*Бекниязова Динара Достановна - Докторант, Актюбинский региональный университет имени К. Жубанова, г. Актөбе, Казахстан

E-mail: dbekniyazova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0009-0008-7992-4850>

Карагулова Балгенже Сагидуллаевна - Кандидат филологических наук, профессор, Актюбинский региональный университет имени К. Жубанова, г. Актөбе, Казахстан

E-mail: bkaragulova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0003-0545-977X>

Абдилова Шолпан Гайдаровна - PhD, старший преподаватель, Актюбинский региональный университет имени К. Жубанова, г. Актөбе, Казахстан

E-mail: Sh.abdirova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0002-2786-3362>

Аннотация. Данная статья посвящена исследованию оценочной функции сленговых единиц, широко используемых в медиапространстве в эпоху глобализации. В статье анализируются эмоционально-экспрессивные, прагматические, оценочные и дискурсивные аспекты сленга, влияющие на динамику развития языка современного медиапространства, а также его роль в регулировании взаимоотношений между адресантом и адресатом. Целью статьи является выявление оценочной функции сленга в медиапространстве в условиях глобализации. Для достижения поставленной цели были определены следующие задачи: 1) сбор сленговых единиц из различных медиаплатформ (WhatsApp, Telegram, Instagram, Facebook, современные казахские фильмы); 2) проведение онлайн-

опроса (Google Form) с целью определения частоты употребления сленга современной молодежью, целей его использования и выявления оценочного характера сленговых единиц в молодежном сознании; 3) формирование ассоциативного пространства сленгов; 5) анализ оценочного характера сленга в сознании молодежи. В результате исследования было установлено, что сленг является не только языковым явлением, но и важным дискурсивным инструментом, формирующим социальную оценку и групповую идентичность. Итоги анкетирования показали, что 63% современной молодежи активно используют сленг в повседневной жизни. Кроме того, в соответствии с полученными результатами было определено ассоциативное пространство сленгов и по данному направлению они были классифицированы на несколько типов. Полученные выводы позволяют охарактеризовать процессы развития современного казахского медиаязыка и углубить изучение проблем оценочной семантики.

Ключевые слова: глобализация, сленг, оценочная функция, социальные сети, лексические единицы, медиапространство.

THE KAZAKH MEDIA SPACE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION: SEMANTIC AND PRAGMATIC FEATURES OF YOUTH SLANG

BEKNIYAZOVA D.D.*, KARAGULOVA B.S., ABDIROVA SH.G.

*Bekniyazova Dinara Dostanovna - Doctoral student, K. Zhubanov Aktobe regional university, Aktobe, Kazakhstan

E-mail: dbekniyazova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0009-0008-7992-4850>

Karagulova Balgenzhe Sagidullaevna - Candidate of philological sciences, professor, K. Zhubanov Aktobe regional university, Aktobe, Kazakhstan

E-mail: bkaragulova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0003-0545-977X>

Abdirova Sholpan Gaidarovna - PhD, senior lecturer, K. Zhubanov Aktobe regional university, Aktobe, Kazakhstan

E-mail: Sh.abdirova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0002-2786-3362>

Abstract. This article is devoted to the study of the evaluative function of slang units widely used in the media space in the era of globalization. The paper analyzes the emotional-expressive, pragmatic, evaluative, and discursive aspects of slang that influence the dynamics of language development in contemporary media discourse, as well as its role in regulating interactions between the addresser and the addressee. The aim of the study is to identify the evaluative function of slang in the media space under globalization conditions. To achieve this aim, the following objectives were set: to collect slang units from various media platforms (WhatsApp, Telegram, Instagram, Facebook, and contemporary Kazakh films); to conduct an online survey (Google Forms) to determine the frequency and purposes of slang usage among modern youth and to identify the evaluative nature of slang units in youth perception; to construct the associative space of slang units; to analyze the evaluative characteristics of slang in youth cognition. The results of the study demonstrate that slang is not only a linguistic phenomenon but also an important discursive tool that shapes social evaluation and group identity. The survey findings indicate that 63% of modern youth actively use slang in everyday communication. In addition, based on the obtained results, the associative space of slang was identified and, in accordance with this direction, it was classified into several types. The conclusions drawn from this research contribute to describing the development processes of the modern Kazakh media language and to deepening the study of evaluative semantics.

Key words: globalization, slang, evaluative function, social networks, lexical units, media space.